

АЙЗЪК АЗИМОВ

НОЩТА, КОЯТО СИ ОТИВА

Част 0 от „Уендъл Ърт“

Превод от английски: Александър Божков, 1975

chitanka.info

Беше почти като другарска среща на съвипускници. И въпреки че не беше особено весела, никой не допускаше, че ще завърши с една трагедия.

Едуард Талиаферо, току-що пристигнал от Луната и още нестабилен поради увеличената гравитация, се срещна с останалите в стаята на Стенли Каунас. Каунас стана и го поздрави почитателно. Бетърсли Райджър остана седнал и само кимна с глава.

Талиаферо внимателно се отпусна на канапето — твърде осезателно чувствуваше непривичната тежест.

Те се бяха видели малко по-рано същия ден при по-официални условия. Сега за пръв път бяха сами и Талиаферо отбеляза:

— Това е нещо като празник. Срещаме се за пръв път след десет години. Всъщност за пръв път след дипломирането.

Носът на Райджър трепна. Той го беше счупил точно преди същото това дипломиране и Райджър получи дипломата си по астрономия с превръзка на лицето — тя доста го загрозяваше.

Той промърмори свадливо:

— Някой да е поръчал шампанско или нещо подобно?

Талиаферо се опита да го ободри:

— Хайде, хайде! Първата голяма междупланетна астрономическа конференция не е място за мрачни настроения. Особено между приятели!

Каунас се намеси изведнъж:

— От Земята е. Някакси не е наред. Не мога да свикна с нея. — Той поклати глава, но потиснатият израз на лицето му не се промени.

— Знам — отвърна Талиаферо. — Толкова съм тежък. Това изсмуква цялата ми енергия. В това отношение ти си по-добре от мене, Каунас. Притеглянето на Меркурий е 0,4 от нормалното. На Луната е само 0,16 — той пресече Райджър, преди оня да успее да произнесе и звук. — А на Церера използват псевдогравитационни полета, настроени на 0,8. Ти въобще нямаш проблеми, Райджър.

Астрономът от Церера беше раздразнен.

— От чистия въздух навън е. Не мога да свикна да излизам без скафандър.

— Вярно — съгласи се Каунас. — Както и да се излагам на слънчевите лъчи. Просто не смея да стоя на слънце.

Талиафери усети, че мислите му го връщат несъзнателно назад. Те не бяха се променили много. А и той също. Разбира се, бяха острили с десет години. Райджър беше понапълнял, на слабото лице на Каунас се бе появила някаква твърдост, но би ги познал където и да ги срещнеше.

Накрая каза:

— Не мисля, че е от Земята. Да говорим откровенно.

Каунас рязко вдигна глава. Той беше дребен, с резки и нервни движения и обикновено носеше дрехи, които изглеждаха един номер по-големи.

— Вилиърз! Знам. Мисля за него понякога.

После добави отчаяно:

— Получих писмо от него.

Райджър се наведе напред. Загорялото му лице стана още по-тъмно. Той живо попита:

— Получил си? Кога?

— Преди месец.

Райджър се обърна към Талиафери:

— А ти?

Талиафери притвори невъзмутимо очи и кимна. Райджър избухна:

— Той е подлудял! Претендира, че е открил начин за пренасяне на маса през пространството... На вас каза ли ви?... Това е значи. Винаги е бил малко ненаред. Сега е откачил окончателно.

Той нервно потърка носа си и Талиафери си спомни деня, когато Вилиърз го беше ударил.

Десет години Вилиърз ги бе преследвал като бледа сянка на една вина, която всъщност не беше тяхна. Те бяха правили заедно дипломната си работа — четирима избраници, отдадени на професията си, достигнала небивали висини в ерата на междупланетните полети.

На нови светове се откриваха обсерватории, заобиколени с вакуум, незамъглявани от атмосфера.

Имаше лунна обсерватория, от която искаха да изследват Земята и вътрешните планети — един свят, на чието небе като окачена висеше родната планета.

Обсерваторията на Меркурий, най-близката до Слънцето, беше разположена на северния полюс на планетата, там, където

терминаторът почти не помръдваше, а Слънцето стоеше неподвижно на хоризонта и можеше да бъде изследвано с най-големи подробности.

Обсерваторията на Церера беше най-новата, най-модерната, а обхватът ѝ се простираше от Юпитер чак до далечните галактики.

Разбира се, в работата имаше и недостатъци, тъй като междупланетните полети бяха все още трудни и скъпи, отпуски не се разрешаваха често, нищо подобно на нормален живот не бе възможно, но все пак те бяха едно щастливо поколение. Учените след тях щяха да намерят полето на науката добре ожънато, а до откриването на междузвездните полети нямаше да има друг толкова широк хоризонт, както този, който сега се откриваше.

Тези четирима щастливци — Талиафери, Райджър, Каунас и Вилиърз, щяха да бъдат в положението на Галилей, който, имайки щастието да притежава първия телескоп, бе направил по едно важно откритие във всяка точка на небето, към която го бе насочвал.

Но точно тогава Романо Вилиърз се бе разболял от остър ревматизъм. Нима някой бе виновен за това? Сърцето му бе разсипано от болестта.

Той беше най-блестящият от четиримата, най-надеждният, най-амбициозният — а не можа дори да завърши следването си и да получи докторат.

И което беше още по-лошо — той никога не би могъл да напусне Земята — ускорението на излитащия космически кораб би го убило.

Талиафери беше назначен на Луната, Райджър — на Церера, Каунас — на Меркурий. Само Вилиърз остана доживотен затворник на Земята.

Те се бяха опитали да изкажат съчувствието си, но Вилиърз ги бе отблъснал почти с омраза. Беше ги ругал и беше ги проклинал. Когато Райджър се ядоса и вдигна юмрук, Вилиърз се хвърли с вик към него и му разби носа.

Явно, Райджър не беше забравил това. Талиафери го разбра от начина, по който той поглаждаше с ръка носа си.

Каунас промълви несигурно:

— Той е на конференцията, знаете ли? Има стая в хотела — 405.

— Аз нямам намерение да се срещам с него — решително отсече Райджър.

— Той ще дойде тук. Каза, че искал да ни види. Спомена, струва ми се, девет часа. Значи ще бъде тук всеки момент.

— В такъв случай — Райджър стана, — ако нямате нищо против, аз си отивам.

Талиафери го спря.

— Чакай малко. Какво лошо има в това да го видиш?

— Защото няма смисъл. Той е луд.

— И така да е. Не ставай смешен. Страх ли те е от него?

— Да ме е страх? — Райджър го погледна надменно.

— Тогава си нервен. За какво си нервен?

— Не съм нервен.

— Разбира се, че си. Всички се чувствуваме виновни пред него, и то съвсем безпричинно. Това, което стана, не е наша грешка. — Талиафери чувствуваше, че сам се опитва да се защити.

В същия момент прозвуча звънецът над вратата. И тримата скочиха и се обърнаха, втренчени в преградата, която ги отделяше от Вилиърз.

Вратата се отвори и Романо Вилиърз влезе. Другите го поздравиха сковано и смутено останаха прави.

Той ги гледаше язвително.

„Ето един, който се е променил“ — помисли Талиафери.

Наистина се беше променил. Като че ли се беше свил. Стоеше прегърбен, което го правеше още по-дребен. Кожата на черепа му просветваше през оределите коси, по ръцете му се очертаваха синкавите вени. Изглеждаше зле. Нищо не напомняше предишния му вид освен привичния жест да засенчва с ръка очите си, когато се вира. Не се бе променил и равният му контролиран глас.

— Приятели! Моите бродещи из Космоса приятели! Ние съвсем се забравихме.

Талиафери успя да проговори:

— Здравей, Вилиърз.

Вилиърз го погледна.

— Как си?

— Доста добре.

— А вие двамата?

Каунас се помъчи да се усмихне и промърмори нещо. Райджър почти изръмжа:

— Добре съм, Вилиърз. Какво има?

— Райджър е сърдит както винаги — усмихна се Вилиърз. — Как е Церера?

— Всичко беше наред, когато тръгнах насам. А как е Земята?

— Сам виждаш — Вилиърз изведнъж охладня. След това продължи: — Надявам се, че причината да дойдете и тримата на конференцията е моят доклад в други ден.

— Твоят доклад? Какъв доклад? — изненада се Талиаферо.

— Писах ви подробно за това. Моят метод за пренасяне на маса.

Райджър се усмихна с крайчеца на устните си.

— Да, писа ни. Но не си казал нищо за доклад, а и не си спомням да си записан в дневния ред. Ако беше записан, сигурно щях да го забележа.

— Прав си. Не съм записан. Нито съм приготвил резюме за публикуване.

Той се бе изчервил и Талиаферо се опита да го успокои.

— Не се тревожи, Вилиърз. Не изглеждаш добре.

Вилиърз се обърна към него със стиснати устни.

— Сърцето ми все още се държи, благодаря.

Каунас се опита да се намеси:

— Слушай, Вилиърз, ако не си записан...

— *Вие* слушайте. Аз чаках десет години. Вие работите в Космоса, а аз съм само учител на Земята. И въпреки това съм способен от всеки от вас, а дори и от тримата, взети заедно.

— Ясно е... — започна Талиаферо.

— И нямам нужда от снизходителното ви съчувствие. Мандъл е мой свидетел. Предполагам, че сте чували за Мандъл. Той е председател на астронавтската секция на конференцията и аз му демонстрирах пренасянето на маса. Апаратурата ми беше твърде първобитна и изгоря след първия опит, но... Слушате ли ме?

— Слушаме — хладно отвърна Райджър. — Не знам дали си струва.

— Той ще ми разреши да говоря, както съм решил. Обзалагам се, че ще ми разреши. Без предупреждение. Без реклама. Ще им го хвърля като бомба. Когато им дам основното уравнение, конференцията ще се разтури. Всички ще побягнат към лабораториите, за да го проверят и да строят апаратури. И ще открият, че е вярно. Аз накарах една жива

мишка да изчезне от единия ъгъл на лабораторията ми и да се появи в другия. Мандъл е свидетел.

Той ги изгледа един по един.

— Не ми вярвате, нали?

— Ако не искаш реклама — запита Райджър, — защо го казваш на нас?

— Вие сте друго. Вие сте мои приятели, мои съвипускници. Вие отидохте в Космоса и ме оставихте тук.

— Нямаше друг избор — възрази Каунас.

Вилиърз не му обърна внимание. Той продължи:

— Затова искам вие да го знаете още *сега*. Щом проработи с мишка, ще проработи и с човек. Щом нещо може да се пренесе на тричетири метра в стаята, ще може да се пренесе и на милиони километри в пространството. Аз ще мога да отида и на Луната, и на Меркурий, и на Церера, и навсякъде, където поискам. Ще ви достигна и тримата и дори ще ви надмина. Ще направя за астрономията повече от всички вас с вашите обсерватории, телескопи, камери и космични кораби.

— Добре — рече Талиаферио. — Радвам се за теб. Мога ли да видя копие от доклада ти?

— А, не! — ръцете на Вилиърз се скръстиха пред гърдите му, като че ли притискаше с тях някакви призрачни листа и искаше да ги скрие от погледа на другите. — Ще чакате, както останалите. Има само един екземпляр и никой няма да го види, докато не се приготвя. Дори и Мандъл.

— Само един екземпляр? — извика Талиаферио. — Но ако се загуби...

— Няма. А дори и да изчезне, всичко е в главата ми.

— Ако ти... — Талиаферио почти произнесе „умреш“, но спря все пак навреме. Вместо това продължи след незабележима пауза — имаш ум в главата си, трябва да направиш поне едно копие. В името на сигурността.

— Не — късо отрязва Вилиърз. — Ще ме чуете в други ден. Ще видите човешкия хоризонт да се разшири изведнъж така, както никога досега.

Той отново се втренчи в лицата на тримата.

— Десет години! Довиждане.

— Той е луд! — избухна Райджър с поглед към вратата, като че ли Вилиърз все още стоеше пред нея.

— Мислиш ли? — промълви замислено Талиафери. — Предполагам, че в известен смисъл си прав. Той ни мрази съвсем безпричинно. И този отказ да направи копие от доклада си...

Докато говореше, Талиафери посочи собствения си малък копирен апарат. Беше един съвсем незабележителен малък цилиндър в неутрален цвят, малко по-дебел и по-къс от обикновен молив. В последните години копирният апарат се бе превърнал в отличителен знак на учените, както стетоскопът на лекарите и микрокомпютърът на статистиците.

Понякога, когато беше по-философски настроен, Талиафери се питаше как са се справяли учените, когато е трябвало да водят бележки за всичко, да държат около себе си цялата необходима литература и да трупат папки с доклади и резултати. Колко неудобно!

Сега просто трябваше да се облъчи с апаратчето написаният или напечатан материал, за да имаш микронегатив, който се проявява лесно и бързо. Талиафери вече бе записал всички резюмета от програмната брошура на конференцията. Несъмнено и другите двама бяха сторили същото.

— При тези условия, според мен, е лудост да откажеш да направиш копие на работата си — заключи той.

— Господи! — разгорещи се Райджър. — Няма никакъв доклад. Няма никакво откритие. Той е готов на всякакви лъжи, за да ни отмъсти.

— Но какво ще прави в други ден? — запита Каунас.

— Откъде да знам? Той е побъркан.

Талиафери продължаваше да си играе с копирното апаратче и се чудеше дали да се върне в стаята си и да прояви някои от материалите, заснети напоследък. Накрая се отказа.

— Не подценявайте Вилиърз — намеси се той. — Той е голям ум.

— Беше. Преди десет години — отвърна му Райджър. — Сега е само луд. Предлагам да не мислим повече за него.

Той започна да говори високо, като че искаше да отхвърли Вилиърз и всичко, свързано с него, само със силата на гласа си. Започна да разправя за Церера и за работата си там — изследванията

на Млечния път с нови радиотелескопи, които даваха възможност за отделно изучаване на всяка звезда от него.

Каунас слушаше и кимаше, след това се включи в разговора с информация за радиоизлъчванията от слънчевите петна и за собствения си доклад относно връзката между протонните бури и гигантските водородни избухвания на слънчевата повърхност.

Талиафери не допринесе много за поддържането на разговора. Работата на Луната не беше толкова ефективна. Последните сведения за срочно предвиждане на времето чрез пряко наблюдение на земните въздушни течения не можеха да се сравняват с радиотелескопите и протонните бури.

Отгоре на всичко мислите му продължаваха да се въртят около Вилиърз. Вилиърз наистина беше мозък. Те всички го знаеха. Дори Райджър с цялото си самомнение сигурно разбираше, че ако пренасянето на маса е изобщо възможно, то Вилиърз беше човекът, който би могъл да го открие.

Целият разговор доведе само до неприятната констатация, че никой от тримата не бе постигнал нещо особено. Талиафери беше следил редовно литературата и добре знаеше това. Собствените му работи бяха съвсем незначителни. Другите също не бяха публикували нещо важно.

Никой от тях — фактът беше налице — не бе разтърсил астрономическия свят. Колосалните мечти от студентските години не се бяха сбъднали. Те бяха компетентни редови работници. Нищо повече — разбираха го добре.

Вилиърз би могъл да стане нещо повече. Знаеха и това. Тази мисъл, както и чувството за вина, ги превръщаше в негови противници.

С нежелание Талиафери помисли, че въпреки всичко Вилиърз все още би могъл да стане нещо повече от тях. Другите сигурно също го разбираха. Непоносимо е да си посредствен. Дали масопренасянето щеше да се осъществи и Вилиърз в края на краищата пак да стане велик, докато неговите съвипускници с всичките си предимства щяха да бъдат забравени?

Той усети завистта и огорчението си, засрами се от тях, но все пак не успя да ги прогони.

Разговорът замря и Каунас предложи с поглед някъде встрани:

— Слушайте, да наминем към стария Вилиърз, а?

Гласът му прозвуча фалшиво — един съвсем неубедителен опит да прозвучи небрежно. Той добави:

— Няма смисъл да оставаме с лоши чувства...

Талиафери разбира: Каунас искаше да си изясни тази работа с масопренасянето. Надява се, че това е само бълнуване на луд. Искане да спи спокойно тая нощ.

Но и самият той бе любопитен, така че не се противопостави, а и Райджър сви рамене и се съгласи:

— По дяволите! Защо не.

Беше малко преди единадесет.

* * *

Талиафери се събуди от настоящия звън над вратата. Той седна в леглото си и когато погледна към меко светещия в тъмното часовник на тавана, се разяри. Нямаше още четири сутринта.

— Кой е? — извика той.

Звъненето продължаваше без прекъсване.

Талиафери изръмжа и нахлузи халата си. Отвори вратата и замижа от светлината в коридора. Той позна човека, който стоеше пред него. Бе виждал снимките му достатъчно често.

Въпреки това онзи се представи шепнешком:

— Казвам се Хюбърт Мандъл.

— Да, сър — отговори Талиафери. Мандъл беше едно от големите имена в астрономията, достатъчно известен, за да заема важна длъжност в Световното астрономическо бюро, и все още достатъчно активен, за да бъде председател на секцията по астронавтика тук, на конференцията.

Талиафери изведнъж се сети, че Мандъл беше човекът, на когото Вилиърз твърдеше, че е демонстрирал масопренасянето. Мисълта за Вилиърз го разбуди изведнъж.

— Вие сте доктор Едуард Талиафери? — попита Мандъл.

— Да, сър.

— Тогава, моля, облечете се и елате с мен. Много е важно. Отнася се за един наш общ познат.

— Романо Вилиърз?

Клепачите на Мандъл потрепнаха. Веждите и миглите му бяха толкова руси, че очите му изглеждаха някак разгопени. Косата му имаше копринен блясък. Беше около петдесетгодишен.

— Защо Вилиърз? — запита той.

— Романо спомена нещо за вас снощи. Не знам да имаме друг общ познат.

Мандъл кимна, почака Талиаферо да се дооблече, после се обърна и тръгна напред. Райджър и Каунас вече чакаха в една стая на горния етаж. Очите на Каунас бяха зачервени и разтревожени. Райджър нервно пушеше.

— Пак се събрахме всички. Отново празник — опита се да се пошегува Талиаферо. Шегата му нямаше успех.

Той също седна и тримата се спогледаха. Райджър вдигна рамене.

Мандъл крачеше из стаята с ръце в джобовете. Накрая започна:

— Бих искал преди всичко да се извиня за безпокойството, което ви причиних, и да ви благодаря за съдействието. От него ще имам още нужда. Нашият приятел Романо Вилиърз е мъртъв. Преди около един час тялото му беше изнесено от хотела. Медицинското заключение е сърдечен удар.

Последва гробна тишина. Цигарата на Райджър се вдигна почти до устните му, но не завърши пътя си, а бавно слезе надолу.

— Бедният!... — промърмори Талиаферо.

— Ужасно — прошепна Каунас. — Той беше...

Гласът му изневери.

Райджър се отърси.

— Е, той имаше слабо сърце. Нищо не можем да направим вече.

— Не, можем — поправи го Мандъл. — Разследване.

— Какво означава това? — остро запита Райджър.

— Кога го видяхте за последен път?

Талиаферо взе думата:

— Снощи. Имахме един вид другарска среща. Всички се събрахме за пръв път след десет години. Беше много весело. Съжалявам, че трябва да го кажа: Вилиърз изпитваше чувството, че трябва да ни бъде сърдит за нещо и... беше сърдит.

— Това беше... кога?

— Първият път около девет часа.

— Първият път?

— Видяхме се още веднъж по-късно вечерта.

Каунас изглеждаше разтревожен.

— Първият път той си отиде сърдит. Ние не искахме да оставим нещата така. Трябваше да опитаме все пак. Та едно време бяхме приятели. Тъй че отидохме в стаята му и...

Мандъл се интересува.

— Вие всички ли бяхте в стаята му?

— Да — учудено отвърна Каунас.

— Горедолу по кое време?

— Струва ми се около единадесет — той погледна останалите. Талиаферо кимна.

— А колко дълго стояхте?

— Две минути — намеси се Райджър. — Той ни изгони, защото мислеше, че сме дошли да му откраднем доклада.

Райджър млъкна, сякаш очакваше Мандъл да запита какъв доклад, но Мандъл не каза нищо. Райджър продължи:

— Мисля, че го държеше под възглавницата си. Поне лежеше върху нея и крещеше да се махаме.

— Може би точно тогава е умирал — прошепна Каунас.

— Не тогава — рязко го прекъсна Мандъл. — Значи по всяка вероятност и тримата сте оставили отпечатъци.

— Възможно е — отговори Талиаферо. Той започваше да губи част от уважението си към Мандъл. Все пак, Мандъл, или не, беше *четири часът сутринта*. Затова се намеси нетърпеливо: — За какво е всичко това?

— Добре, господа — започна Мандъл. — В цялата тази работа има нещо повече от факта за смъртта на Вилиърз. Докладът на Вилиърз, доколкото знам единственият екземпляр, е бил набутан в устройството за изгаряне на отпадъци и от него са останали само няколко парченца. Никога не съм виждал, нито съм чел този доклад, но съм достатъчно запознат с работата, за да мога да свидетелствувам в съда, ако това е необходимо, че полуизгорелите остатъци са от доклада, който той смяташе да представи на конференцията. Вие, изглежда, се съмнявате, д-р Райджър?

Райджър мрачно се усмихна.

— Съмнявам се дали щеше да го представи. Ако моето мнение ви интересува, той беше луд. Десет години той беше затворник на Земята и си бе измислил пренасянето на масата като спасение. Изглежда, само това го е крепяло. Изфабрикувал е някакъв фалшив експеримент. Не казвам, че е било мошеничество. По всяка вероятност е бил искрен в лудостта си и сам си е вярвал. Снощи беше връхната точка. Той дойде при вас — мразеше ни, защото бяхме избягали от Земята. Дойде, за да триумфира. Десет години беше живял за този миг. Това може би изведнъж му е възвърнало здравия разум. Той е разбрал, че няма да представи доклада — просто не е имало какво да представя. Изгорил го е и тогава сърцето му е изневерило. Наистина неприятно.

Мандъл слушаше астронома от Церера с израз на явно неодобрение.

— Много убедително, д-р Райджър, но абсолютно невярно. Мене не могат толкова лесно да ме излъжат с фалшиви експерименти, както ви се струва. И тъй... според данните, които успех набързо да прегледам, вие тримата сте негови състуденти от колежа?

И тримата кимнаха.

— На конференцията присъствуват ли други ваши състуденти?

— Не — отвърна Каунас. — Ние четиримата бяхме единствените, които се готвехме за докторат през онази година. И щяхме всички да го вземем, ако...

— Да, разбирам — прекъсна го Мандъл. — Значи в такъв случай един от вас тримата е бил при него още веднъж в полунощ.

Последва кратка тишина. После Райджър каза студено:

— Не съм бил аз.

Каунас поклати глава.

— За какво намекувате? — запита Галиаферио.

— Един от вас е отишъл при него в полунощ и е настоявал да види доклада. Не знам причината. По всяка вероятност е било съзнателно, с намерение да го докара до сърдечен удар. Когато Вилиърз припаднал, престъпникът, ако мога да го нарека така, е бил готов. Взел доклада, който по всяка вероятност наистина се е намирал под възглавницата му, и е снел копие от него. След това е напъхал оригинала в устройството за изгаряне на отпадъци, но понеже е бързал, не е успял да го унищожи напълно.

— Откъде знаете всичко това? — прекъсна го Райджър. — Да не сте били там?

— Почти — отговори Мандъл. — Вилиърз не е бил още мъртъв след първия припадък. Когато престъпникът си е отишъл, той успял да достигне телефона и се обадил в моята стая. Успял е да произнесе само няколко изречения, от които достатъчно добре се разбира какво е станало. За нещастие по това време не бях в стаята си. Имах един късен разговор. Но записващото устройство е приело всичко. Винаги прослушвам ролката, когато се върна в стаята или в кабинета си. Бюрократски навици. Обадох му се веднага. Но той вече беше мъртъв.

— Е, добре — поде отново Райджър. — Кой го е направил? Какво е казал Вилиърз?

— Точно това не е казал. Или ако е казал, тези думи са неразбираеми. Но една дума звучеше съвсем ясно: *състудент*.

Талиаферо извади копирното си апаратче от вътрешния джоб и го подаде на Мандъл. После спокойно заяви:

— Ако искате, проявете филма. Няма да намерите доклада на Вилиърз.

Каунас също подаде апаратчето си и Райджър, намръщен, го последва.

Мандъл взе и трите, после каза сухо:

— Предполагам, че който е извършил това, вече е извадил негатива с доклада. Но все пак...

Талиаферо повдигна вежди:

— Можете да претърсите и мен, и стаята ми.

Райджър все още се мръщеше.

— Почакайте малко. Вие от полицията ли сте?

Мандъл го погледна остро.

— *Искате* ли полиция? Искате ли скандал и обвинение в убийство? Наистина ли искате конференцията да пропадне и цялата преса да тържествува за сметка на астрономията и астрономите? Смъртта на Вилиърз би могла да бъде случайна. Той *имаше* слабо сърце. Който и да е бил от вас тримата, може би е действувал импулсивно. Може би това не е предумишлено убийство. Ако този човек върне негатива, ще се избягнат много неприятности.

— Дори и за убиеца? — иронично запита Талиаферо.

Мандъл сви рамене.

— На него сигурно няма да му се размине леко. Не мога да обещавам, че няма да го закачат. Но каквото и да му се случи, поне няма да бъде публично излагане и доживотен затвор, както би станало, ако повикаме полицията.

Мълчание.

— Един от вас тримата е — повтори Мандъл.

Мандъл продължи:

— Мисля, че разбирам мотивите на виновния. Докладът е унищожен. Само ние четиримата знаем за масопренасянето и само аз съм присъствувал на демонстрацията. Освен това вие сте имали само неговата дума, по всяка вероятност думата на един луд, че аз съм видял опита. Със смъртта на Вилиърз и изчезването на доклада ще бъде твърде лесно да повярваме в хипотезата на д-р Райджър, че масопренасянето не съществува и никога не е съществувало. Ще минат една-две години и нашият престъпник, който притежава всички данни, ще започне да ги пуска малко по малко, ще стъкмява опити, ще публикува внимателно доклади, за да завърши като явен откривател, получавайки всичко, свързано с това, включително много пари и слава. Дори собствените му състуденти не биха се усъмнили. Най-много да решат, че онзи отдавнашен случай с Вилиърз го е насочил в тази област. Нищо повече.

Мандъл погледна всеки право в очите.

— Сега обаче това няма да може да стане. Който от вас осъществи масопренасяне, сам ще се обяви за престъпник. Аз съм виждал опита. Знам, че е редовен. Знам, че един от трима ви притежава копие от доклада. Следователно това копие не може да му бъде от полза. Затова нека го върне.

Мълчание.

Мандъл тръгна към вратата и на прага се обърна:

— Много ще ви бъда задължен, ако останете тук, докато се върна. Няма да се бавя. Надявам се, че виновният ще използва тази пауза, за да реши. Ако се бои, че едно признание ще му струва загуба на работата, то нека помни, че намесата на полицията ще му коства свободата, както и едно доста неприятно подлагане на психопроба.

Той посочи трите апаратчета. Изглеждаше мрачен и недоспал.

— Ще проявя това.

Каунас се опита да се пошегува:

— Ами ако избягаме, докато ви няма?

— Само един от вас има защо да бяга — отвърна Мандъл. — Смятам, че мога да разчитам на двамата невинни да задържат третия, дори само от инстинкт за самосъхранение.

След това излезе.

* * *

Беше пет часът сутринта. Райджър погледна възмутен часовника си.

— По дяволите! Искам да спя!

— Можем да се свием някак и тук — отбеляза философски Талиаферо. — Някой да е решил да си признае?

Каунас обърна глава, а Райджър сви устни.

— Не се и надявах. — Талиаферо притвори очи, облегна голямата си рошава глава на гърба на стола и продължи с уморен глас:

— Там, на Луната, сега е мъртъв сезон. През двуседмичната нощ има работа до гуша. След това две седмици слънце и нищо друго освен изчисления, съпоставяния и безсмислени съвещания. Това е тежкото време. Мразя го. Ако имаше повече жени, ако бих могъл да си уредя нещо постоянно.

Почти шепнешком Каунас разказваше, че още е невъзможно да обхванат цялото Слънце през погледа на телескопа на Меркурий. Но остава да се положат само две мили линии за обсерваторията — тогава цялото това чудо ще се придвижва по нея и огромното количество енергия направо от Слънцето... — може би щяха да успеят, *трябваше* да успеят.

Дори Райджър взе участие с разказ за Церера, след като дълго време слуша тихото бръмчене на другите два гласа. За него съществуваше проблемата за двучасовия период на въртене, което означаваше, че звездите препускат по небето с ъглова скорост, дванадесет пъти по-голяма от тази на земното небе. Мрежа от три светлинни телескопа, три радиотелескопа, въобще по три от всичко обхващаше изследваните сектори, докато те прелитаха над Церера.

— Не можете ли да използвате един от полюсите? — запита Каунас.

— Да не мислиш, че това е Меркурий и Слънцето? — пресече го Райджър. — Дори на полюсите небето пак се движи, а освен това половината му не се вижда. Ако Церера се въртеше като Меркурий, обърнала само едната си страна към Слънцето, щяхме да имаме небе с вечна нощ и звездите щяха да се завъртат бавно за три години.

Навън просветля, нощта си отиваше.

Талиафери беше полузаспал, но поддържаше упорито това състояние. Не биваше да заспи и да остави другите будни. Всеки от нас, помисли той, се чуди: „Кой? Кой?“.

Освен убиецът, разбира се.

* * *

Когато Мандъл влезе отново, Талиафери се разбуди изведнъж. Небето през прозореца беше станало съвсем синьо. Талиафери се зарадва, че прозорецът е затворен. Хотелът, разбира се, беше климатизиран, но през меките сезони прозорците можеха да се отварят по желание на посетителите, които все още живееха с илюзията за чистия въздух. При мисълта за отворен прозорец Талиафери потръпна, особено като си спомни лунния вакуум.

Гласът на Мандъл прекъсна мислите му:

— Някой от вас има ли да ми каже нещо?

Те го изгледаха твърдо. Райджър поклати глава.

— Проявих филмите в копирните ви апаратчета — продължи Мандъл — и прегледах съдържанието им.

Той хвърли на леглото куп филми и трите апаратчета.

— Нищо! Страхувам се, че малко ще се затрудните при разпределянето на филмите. Съжалявам, бързах. А сега пред нас остава въпросът за липсващия филм.

— Ако въобще има такъв! — промърмори Райджър и широко се прозина.

— Бих предложил да слезем в стаята на Вилиърз — рече Мандъл.

— Защо? — Каунас изглеждаше разтревожен.

— Да не би да е психология? — попита Талиафери. — Да върнеш престъпника на местопрестъплението и гузната му съвест да

доведе до искрени самопризнания.

— Причината не е толкова мелодраматична — отвърна спокойно Мандъл. — Просто искам двамата невинни да ми помогнат да намерим липсващия филм с доклада на Вилиърз.

— Мислите, че е там? — попита Райджър предизвикателно.

— Много е възможно. Все пак това е отправна точка. След това бихме могли да претърсим и вашите стаи. Симпозиумът по астронавтика започва чак утре в 10,00 часа сутринта. Имаме време дотогава.

— А след това?

— Може би ще се наложи да извикаме полицията.

* * *

Влязоха в стаята на Вилиърз малко стреснати. Райджър беше почервенял. Каунас беше блед. Талиаферо се опитваше да изглежда спокоен.

Предната нощ бяха видели стаята при изкуствена светлина, бяха видели Вилиърз — разчорлен и мрачен, да стиска възглавницата си и да им крещи да се махат. Сега в стаята се усещаше само неуловимият дъх на смъртта.

Мандъл настрои поляризатора на прозореца така, че да пропуска повече светлина и утринните лъчи се промъкнаха в стаята.

Каунас изведнъж закри с ръка очи и изкрещя:

— Слънцето!

Викът му сякаш смрази останалите.

Лицето му се сгърчи в гримаса на ужас, сякаш бе погледнал към ослепителното меркурианско Слънце.

Талиаферо помисли за собствената си реакция само при мисълта за външния въздух и стисна зъби. Всички бяха малко мръднали от тези десет години извън Земята.

Каунас се затича към прозореца, потърси пипнешком поляризатора и накрая въздъхна с облекчение.

Мандъл застана до него.

— Какво има?

Другите също направиха крачка напред.

Градът лежеше пред тях чак до хоризонта — камък и тухли, окъпани в лъчите на изгряващото Слънце.

Каунас, който се бе свил така, че гръдният му кош не можеше да издаде и звук, се бе втренчил в нещо, което беше съвсем близо. Вън, на перваза на прозореца, в една пукнатина на цимента, лежеше парченце филм, дълго около два сантиметра. Слънчевите лъчи падаха точно върху него.

Мандъл извика ужасен, отвори прозореца и грабна филма. След това го скри в шепата си и хвърли поглед към тримата.

— Чакайте тук!

Нямаше какво да му отговорят. Когато Мандъл излезе, те седнаха и тъпо се спогледаха.

* * *

Мандъл се върна след двайсетина минути. Той говореше тихо — гласът му създаваше впечатлението, че говори така, защото е минал стадия на крясъците:

— Едно ъгълче от филма не беше съвсем прегоряло. Можех да различа някои думи. Това е докладът на Вилиърз. Останалото е унищожено. Нищо не може да се спаси. Свършено е.

— И после? — запита Талиаферо.

— Точно сега никак не ме интересува. — Мандъл вдигна уморено рамене. — Масопренасянето е загубено, докато някой толкова гениален, колкото беше Вилиърз, не го открие отново. Аз също работя върху тази тема, но не си правя илюзии върху способностите ми. Сега, предполагам, няма значение, кой от трима ви е виновен. Какво би променило това?

Цялото му тяло сякаш се смали и той потъна в отчаянието си.

Изведнъж Талиаферо го прекъсна с твърд глас:

— Почакайте! Във вашите очи и тримата оставаме виновни. Може да съм аз например. Вие сте голяма фигура в нашата професия, а така никога няма да чуя добра дума от вас. И току-виж — оказало се, че съм некомпетентен или нещо по-лошо. Не искам да бъда съсипан от сянката на една вина. Затова нека сега разрешим тоя въпрос.

— Но аз не съм детектив — уморено промълви Мандъл.

— Тогава защо, по дяволите, не извикате полицията?

— Слушай, Тал — прекъсна го Райджър, — да не намекваш, че аз съм виновният?

— Казвам само, че аз съм невинен.

Каунас почти изкрещя от страх:

— Това означава психопроба и за тримата. Може да получим някакво увреждане на мозъка...

Мандъл вдигна двете си ръце.

— Господа! Господа! Моля ви! Има нещо, което може да оправи работата и без полиция. И вие сте прав, д-р Талиафери: няма да бъде справедливо спрямо невинните, ако оставим нещата така.

Тримата се извърнаха към него с различно количество неприязън. Райджър почти изръмжа:

— Какво предлагате?

— Имам един приятел, казва се Уендъл Ърт. Не зная дали сте чували за него. Надявам се, че ще мога да ви уредя среща още тази вечер.

— И какво от това? — настоя Талиафери. — Какво ще ни донесе тая среща?

— Той е особен човек — колебливо отвърна Мандъл. — Твърде особен. И гениален по свой начин. Помагал е на полицията и преди. Може би сега ще помогне и на нас.

* * *

Едуард Талиафери просто зяпна от удивление, когато погледна стаята и нейния обитател. И тя, и той като че ли съществуваха в някаква изолация, като че ли бяха част от някакъв съвсем непознат свят. Земните шумове отсъствуваха в това добре тапицирано гнездо, в което нямаше нито един прозорец. Външната светлина и земният въздух бяха заменени с изкуствено осветление и климатична инсталация.

Стаята беше голяма, мрачна и разхвърляна. Те едвам си проправиха път до една кушетка, от която кинофилмите бяха разчистени и струпани в ъгъла.

Собственикът на стаята имаше едро, кръгло лице и възпълно тяло. Придвижваше се бързо на късичките си крачка, клатеше глава, когато говореше, а очилата му едвам се крепяха на незабележимия израстък, изпълняваш ролята на нос.

— Хубаво е, че дойдохте господа. Моля да ме извините за състоянието на дома ми — той обгърна всичко наоколо с дебелия си ръчичка, — но съм зает с подреждането на всички тези извънземни предмети, които колекционирам. Това с невъобразим труд. Например...

Той скочи и се зарови в един куп предмети до писалището. Найсетне измъкна нещо сивкаво, полупрозрачно, с груба цилиндрична форма.

— Това — заяви той — е обект от Калисто, който може би е останка от извънземна цивилизация. Въпросът още не е разрешен. Открити са не повече от дузина такива цилиндри и този е може би най-качественият образец.

След това го захвърли настрани и Талиафери подскочи. Шишкото го стрелна с поглед и равнодушно заяви:

— Нечуплив е.

Седна отново, кръстоса ръце върху корема си и ги остави да се издигат и отпускат в ритъм на дишането.

— На въпроса. Какво мога да направя за вас?

Хюбърт Мандъл вече бе ги представил и Талиафери дълбокомислено разсъждаваше. Сигурен бе, че човек по име Уендъл Ърт наскоро беше написал книга със заглавие „Сравнителни еволюционни процеси на планетите Вода–Въздух“ и още по-сигурно беше, че авторът именно седи пред него. Все пак попита:

— Вие ли сте авторът на „Сравнителни еволюционни процеси“?

По лицето на Ърт изгря блажена усмивка.

— Чели ли сте я?

— Не, не съм, но...

Ърт изведнъж прие строго изражение.

— Тогава трябва. И то веднага. Аз имам тук един екземпляр.

Той отново скочи от стола и Мандъл извика:

— Почакай, Ърт. Всяко нещо по реда си. Работата е сериозна.

Мандъл почти насила върна Ърт на стола му и започна бързо да говори, като че да предотврати появата на нови странични фактори. Успя да разкаже целия случай забележително пестеливо.

Ърт бавно почервеняваше, докато слушаше. После грабна очилата си, закрепил ги върху носа си и извика:

— Пренасяне на маса!

— Видях го със собствените си очи — потвърди Мандъл.

— И не си ми казал!

— Заклех се да запазя тайната. Човекът беше... малко странен. Вече ти обясних.

Ърт удари с юмрук по масата.

— Как можа да позволиш такова откритие да остане в ръцете на един ексцентрик? Ако трябваше, щяхме да му измъкнем всичко с психопроба.

— Това щеше да го убие — опита се да протестира Мандъл.

Но Ърт сновеше напред-назад из стаята, притиснал с две ръце главата си.

— Пренасяне на маса! Единственият почтен начин за пътуване! Единственият възможен начин. Единственият въобразим начин. Ако знаех. Ако можех да бъда там. Но хотелът е на цели тридесет мили оттук.

Райджър, който слушаше с израз на досада, се намеси.

— Разбрах, че има въздушни таксите до залата на Конференцията. Щяха да ви закарат за десет минути.

Ърт замръзна и хвърли странен поглед към Райджър. Изду бузи, после скочи и изхвъркна от стаята.

— Какво, по дяволите... — Райджър вече беше наистина сърдит.

— Проклет да съм, трябваше да ви предупредя! — промърмори Мандъл.

— За какво?

— Д-р Ърт не ползува никакви превозни средства. Това е фобия. Той ходи само пеш.

Каунас замига учудено в полумрака.

— Но нали той е специалист по формите на живот на другите планети?

Мандъл отвърна:

— Това е вярно, но той никога не е бил на нито една от тези планети, по които е специалист, и никога няма да може да отиде там. Той изобщо никога не се е отдалечавал на повече от няколко мили от тази стая.

Райджър се разсмя.

Мандъл го изгледа сърдито.

— Може да ви е смешно, но ви моля да внимавате какво говорите, когато д-р Ърт се върне.

Секунда по-късно Ърт се вмъкна безшумно в стаята.

— Извинете ме господа — промълви той. — А сега да се върнем на въпроса. Може би някой иска да си признае?

Талиаферо горчиво се усмихна. Този дебел, самозаточил се професор едва ли бе толкова страшен, че да принуди някого да му се изповяда. За щастие нямаше да стане нужда от това.

Той запита:

— Вие свързан ли сте с полицията, д-р Ърт?

Лицето на Ърт се обля от самодоволство.

— Нямам официални връзки. Но неофициалните ми контакти са действително твърде солидни.

— В такъв случай ще ви дам информация, която можете да предадете на полицията.

Ърт бръкна в панталона си и издърпа крайчеца на ризата. След това започна внимателно да бърше стъклата на очилата си с него. Когато свърши и ги постави внимателно на носа си, той запита:

— И каква е тя?

— Ще ви кажа кой е присъствувал при смъртта на Вилиърз и кой е преснел доклада.

— Вие сте решили загадката?

— Мислих върху това целия ден. Струва ми се, че съм я решил.

Талиаферо явно се забавляваше от сензацията, която създаде.

— Е, и?

Талиаферо въздъхна дълбоко. Нямаше да е лесно, въпреки че се подготвяше от часове.

— Виновният — започна той — е очевидно д-р Хюбърт Мандъл.

Мандъл го зяпна, като се задъхваше от възмущение.

— Слушайте, докторе, ако имате някакви основания...

Тенорът на Ърт го спря:

— Остави го да говори, Хюбърт. Нека го чуем. Ти го подозираш. Няма ли право и той да те подозира?

Мандъл сърдито изсумтя.

Талиаферо продължи, без гласът му да трепне.

— Това е повече от подозрение, д-р Ърт. Обстоятелствата са съвсем ясни. Четирима души знаехме за масопренасянето, но само един от нас, д-р Мандъл, беше видял демонстрирането му. Той *знаеше*, че то наистина съществува. Той *знаеше*, че има доклад. Ние тримата знаехме само, че Вилиърз е повече или по-малко неуравновесен. Е, помислихме си, може би има все пак нещо вярно. Отидохме при него в единадесет часа само за да проверим, въпреки че всъщност никой не каза гласно това. А той ни посрещна по-луд от всякога.

Сега да видим какво знаем за мотивите на д-р Мандъл. Представете си нещо друго. Този, който се е изправил пред Вилиърз в полунощ и го е видял да припада, след като е преснимал доклада, трябва да е бил страшно удивен да констатира, че Вилиърз явно възкръсва, да чуе гласа му по телефона. Нашият престъпник (нека за момент го оставим анонимен) в мига на паника разбира само едно: трябва да отстрани уличаващото го вещественно доказателство. Той трябва да се отърве от този непроявен филм, и то така, че филмът да остане на безопасно място, за да може по-късно да дойде и да го вземе. Външният перваз на прозореца е идеално скривалище. Той бързо разтваря прозореца, поставя филмчето в пукнатината и напуска стаята. Сега вече дори Вилиърз да оживее или пък опитът му да телефонира успее, полицията ще има само думите на Вилиърз срещу неговите, а той лесно може да докаже, че Вилиърз е ненормален.

Талиаферо триумфално замълча. Това беше неопровержимо.

Уендъл Ърт примигна срещу него и неразбиращо попита:

— И какво показва всичко това?

— Това показва, че прозорецът е бил отворен и филмът поставен навън, на въздуха. Райджър е живял десет години на Церера. Каунас — на Меркурий, и аз — на Луната. Ние още вчера споделихме колко трудно се аклиматизираме на Земята. Светът, в който работим, е безвъздушно пространство. Ние никога не излизаме навън без скафандри. Никой от нас не би отворил прозореца, без да почувствува остра вътрешна съпротива. Д-р Мандъл обаче живее на Земята. Отварянето на прозореца за него е само едно незначително усилие на мускулите. Той би го направил. Ние не. Ерго, той е скрил филма.

Талиаферо се облегна назад и леко се усмихна.

— Господа, точно така е! — ентузиазирано извика Райджър.

— Въобще не е така — изрева Мандъл, полуизправен, като че ли всеки момент ще се нахвърли върху Талиаферо. — Отричам цялата тая мизерна измишльотина! А къде остава записът от обаждането на Вилиърз, който притежавам? Той е казал „състудент“. Целият запис явно сочи...

— Той е бил на прага на смъртта — прекъсна го Талиаферо. — Сам признахте, че голяма част от записа е напълно неразбираема. Аз ви питам, д-р Мандъл, преди още да сме прослушали ролката, нали е вярно, че гласът на Вилиърз е променен до неузнаваемост?

— Да... — започна объркано Мандъл.

— Сигурен бях, че е така. Нямам причини да не допусна, че сте си приготвили ролката предварително включително и проклетата дума „състудент“.

— Велики боже! — възкликна Мандъл. — Откъде мога да знам аз, че той има състуденти тук, на конференцията? Откъде мога да знам, че те ще знаят за пренасянето на масата?

— Може Вилиърз да ви е казал. Предполагам, че го е направил.

— Слушайте! Вие тримата сте видели Вилиърз в единадесет жив. Лекарят, който направи оглед на трупа в два и половина сутринта, заяви, че Вилиърз е умрял най-малко преди час и половина. Това е доказано. Следователно смъртта е настъпила между единадесет и един. Снощи аз присъствувах на една късна дискусия. Мога да докажа с дузина свидетели, че между десет и два съм бил далеч от хотела. Това задоволява ли ви?

За момент Талиаферо замълча. След това упорито продължи:

— Дори и да е така. Да предположим, че сте се върнали към два и нещо. Отишли сте в стаята на Вилиърз, за да обсъдите доклада му. Вратата е била отключена или сте имали втори ключ. Във всеки случай намирате го мъртъв. Веднага съзирате възможността, преснемате доклада...

— И ако е бил вече мъртъв и не е можел да се обажда по телефона, защо аз трябва да крия филма?

— За да отстраните подозрението. Може би имате второ копие. А за това, че самият оригинал е унищожен, имаме само вашата дума.

— Достатъчно! Достатъчно! — извика Ърт. — Това е доста интересна хипотеза, д-р Талиаферо, но тя рухва под собствената си тежест.

Талиафери се намръщи.

— Това е ваше мнение. Може би...

— Но това би било мнението и на всеки друг. Това е мнението на човешката логика. Не виждате ли, че Хюбърт Мандъл е направил твърде много, за да бъде престъпник?

— Не — отвърна Талиафери.

Уендъл Ърт се усмихна благо.

— Като учен, д-р Талиафери, вие без съмнение сте минали периода, когато сте се влюбвали в теориите си до безразсъдство. Направете ми удоволствието да се държите достойно и като детектив.

Да приемем, че д-р Мандъл е причинил смъртта на Вилиърз и дори си е създал алиби или пък е намерил Вилиърз мъртъв и се е възползувал от това. Колко малко е трябвало да направи в такъв случай! Защо да преснема доклада или да претендира, че друг е сторил това? Той просто можеше да го вземе. Кой друг е знаел за неговото съществуване? Всъщност никой. Няма повод да мислим, че е казал на някой друг за това. Вилиърз е бил патологично недоверчив. Налице са всички предпоставки да смятаме, че не е казал на никого. Никой освен д-р Мандъл не е знаел, че Вилиърз ще излиза с доклад. Той не беше вписан в програмата, нито пък бе издадено резюме. Мандъл съвсем спокойно можеше да си вземе доклада.

Дори и да бе открил, че Вилиърз е говорил с приятелите си по въпроса. Какви доказателства биха имали те освен думите на човека, когото всъщност са смятали за луд? Вместо това д-р Мандъл заявява, че смъртта на Вилиърз не е съвсем естествена, започва да търси копието от доклада — въобще сам раздува историята. А за да извърши едно идеално престъпление, е трябвало просто да си мълчи. Ако той е убиецът, то той е и най-глупавият и най-невероятно несъобразителният човек на света. А в края на краищата д-р Мандъл не е такъв.

Талиафери се замисли, но нямаше какво да отговори.

— Тогава кой го е направил? — запита Райджър.

— Един от вас тримата. Това е ясно.

— Но кой?

— Това също е ясно. Аз разбрах кой е виновният още когато д-р Мандъл завърши своя разказ.

Талиафери погледна раздражено дебелия специалист по извънземните въпроси. Блъфът не го уплаши, но той явно подействува

на другите двама. Райджър бе стиснал устни, а долната челюст на Каунас беше увиснала. Талиафери си помисли, че и двамата приличат на риби. Затова попита сам:

— Кой тогава? Кажете ни.

Ърт премигна.

— Първо, искам да изясня, че в случая главното е пренасянето на маса. То все още може да бъде възстановено.

Мандъл, все така намръщен, се намеси кисело:

— За какво, по дяволите, говориш, Ърт?

— Човекът, който е преснимал, вероятно е хвърлил поглед върху това, което е копирал. Съмнявам се, че е имал време и присъствие на духа да го прочете изцяло. Съществува обаче психопробата. Ако дори само е погледнал доклада, всичко, отпечатано на ретината му, може да бъде възстановено.

Всички се размърдаха неспокойно.

Ърт продължи:

— Няма нужда да се страхувате от психопробата. При добри условия тя е съвсем безопасна, особено ако човек се подложи доброволно. Когато стане нещастие, то обикновено е плод на излишната съпротива, нещо като психично мъчение. Така че ако виновният доброволно си признае и се остави в моите ръце...

Талиафери се изсмя. Неочакваният звук прозвуча остро в сумрачното спокойствие на стаята. Психологическият трик беше толкова прозрачен и бездарен.

Ърт изглеждаше потресен от тази реакция и се вгледа с интерес в Талиафери, преди да продължи.

— Аз имам достатъчно влияние пред полицията, за да не се дава гласност на пробата.

Райджър почти изкрещя:

— Аз не съм го направил!

Каунас поклати глава.

Талиафери не намери за необходимо да отговаря.

Ърт въздъхна.

— Тогава се налага аз да посоча престъпника. Но това само усложнява нещата.

Той скръсти ръце пред корема си и пръстите му изпукаха.

— Д-р Талиафери отбеляза, че филмът е бил скрит от външната страна на прозореца, за да остане там в безопасност. Съгласен съм с него.

— Благодаря ви — сухо рече Талиафери.

— Защо обаче той е решил, че външният перваз е особено безопасно място? Полицията сигурно щеше да надникне там. А филмът бе открит и без полицията. Въобще кой би сметнал, че нещо, скрито навън, е напълно сигурно? Явно някой, който дълго време е живял в безвъздушно пространство; някой, който е свикнал да не излиза навън без специални причини.

За някого, примерно на Луната, всяко нещо, скрито извън Лунния дом, ще бъде на сравнително сигурно място. Хората излизат рядко, и то само ако имат специална задача.

Талиафери процеди през зъби:

— Защо споменавате Луната, д-р Ърт?

— Само като пример — спокойно отвърна Ърт. — Това, което казах, важи и за трима ви. Но идва съдбоносният момент — нощта, която си отива.

— Имате предвид нощта, която си отиде, т.е. миналата нощ?

— Имам предвид всяка нощ. Виждате ли, ако приемем, че външният перваз на един прозорец е наистина добро скривалище, все пак кой от нас би бил толкова луд, че да го смята за добро скривалище за един *непроявен филм*? Всеки знае, че слънчевата светлина би го осветила моментално.

— Продължавай, Ърт — подкани го Мандъл. — Накъде ни насочваш?

— Караш ме да избързвам — възрази спокойно Ърт. — Искам да ви стане абсолютно ясно. Престъпникът най-много от всичко е искал да запази филма. Това е бил единствен екземпляр от нещо, което е имало изключителна стойност и за него, и за целия свят. Защо тогава го е сложил там, където несъмнено първите лъчи на изгряващото Слънце ще го унищожат? Само защото той изобщо не е очаквал Слънцето да изгрее. Той си е мислил, че нощта, така да се каже, е безкрайна. Но нощта не е безкрайна. На Земята нощите идват и си отиват. Отива си дори и шестмесечната полярна нощ. Нощите на Церера траят два часа. Нощите на Луната — две седмици. Те са нощи, които си отиват и Талиафери и Райджър знаят, че денят винаги идва.

Каунас стана:

— Но почакайте...

— Вече няма за кога — Уендъл Ърт го погледна право в очите. — Меркурий е единственото място в Слънчевата система, където има вечна нощ. Три осми от неговата повърхност никога не виждат Слънцето. Полярната обсерватория се намира на ръба на тъмната страна. За десет години вие сте свикнали с факта, че нощта е безкрайна, че едно тъмно място си остава винаги тъмно. И така вие се доверихте на земната нощ, забравяйки, че тук нощите си отиват.

Каунас пристъпи напред.

— Чакайте...

Ърт беше безпощаден.

— Разбрах, че когато Мандъл включил поляризатора в стаята на Вилиърз, вие сте изкрещели пред слънчевата светлина. Дали е било само инстинктивният страх от меркурианското Слънце, или защото сте разбрали какво е направило Слънцето с всичките ви планове? Вие сте изтичали напред. За да регулирате поляризатора или за да видите осветения филм?

Каунас се свлече на колене.

— Аз не исках! Исках да говоря с него, само да говоря с него, а той започна да крещи и припадна. Реших, че е мъртъв. Докладът беше под възглавницата му и по-нататък всичко стана от само себе си. Но аз не го исках. Кълна се!

Те бяха образували полукръг около него и в очите на Уендъл Ърт се четеше съжаление.

* * *

Линейката вече си бе отишла. Талиаферо най-последно се реши и каза сухо на Мандъл:

— Надявам се, сър, че между нас няма да останат лоши чувства след това, което си казахме тук.

Мандъл отговори също така сухо:

— Мисля, че за всички е по-добре да забравим колкото може повече от това, което стана през последните двадесет и четири часа.

Те стояха на вратата, готови да тръгнат, и Уендъл Ърт поклати усмихната глава и промърмори:

— Остава открит въпросът с моя хонорар.

Мандъл го погледна стреснато.

— Не пари — веднага обясни Ърт. — Но когато първата уредба за пренасяне на хора бъде готова, искам да направя веднага едно пътешествие.

Мандъл все още изглеждаше озадачен.

— Но пътешествията в Космоса няма да се осъществят скоро.

Ърт енергично поклати глава.

— Не в Космоса. Съвсем не. Бих искал да отида в Лоуър Фолз, Ню Хемпшайр.

— Добре. Но защо?

Ърт вдигна глава. За огромно учудване на Талиаферо лицето на специалиста по извънземните въпроси изразяваше странна смесица от възбуда и свенливост.

Ърт промълви:

— Едно време... доста отдавна... познавах там едно момиче. Минаха много години... но понякога се чудя...

ПОСЛЕСЛОВ НА АВТОРА

Някои читатели може би са забелязали, че този разказ, публикуван за пръв път през 1956 година, беше задминат от събитията. През 1965 година астрономите откриха, че Меркурий не обикаля около Слънцето винаги обърната към него с едната си страна, а има период на въртене около петдесет и четири дни. Така че всички части от повърхността му са по едно или друго време изложени на слънчевите лъчи.

Е, какво мога да направя аз, освен да пожелаая на астрономите да не ни лъжат така.

А и твърдо отказвам да променя разказа, за да се съобразявам с техните прищевки.

Публикувано във вестник „Орбита“, броеве 29, 30, 31, 32/1975 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.